

حضرت امام رضا علیه السلام:

فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا حَاسِنَ كَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا

هر آینه اگر مردم زیباییهای سخن ما را دریابند، از ما پیروی خواهند کرد.

صدوق، عیون اخبارالرضا علیه السلام، ج ۱، ص ۳۰۷.

سبک زندگی رضوی (۱۲)

فرہنگ کار

محمد تقی فعّال

فهرست مطالب

۹	■ دیباچه.....
۱۵	■ فصل اول: جایگاه، آثار و گونه‌های کار.....
۱۷	درآمد.....
۱۸	(۱) جایگاه و اهمیت کار.....
۱۹	یک) کار عین عبادت.....
۲۱	دو) کار و عمل صالح.....
۲۴	سه) ارزش کار.....
۲۵	چهار) عزت نفس با کار و تلاش.....
۲۶	پنج) کار و تلاش هم‌پایه جهاد.....
۲۸	شش) نکوهش بیکاری.....
۳۰	هفت) کار و احساس شخصیت.....
۳۱	(۲) اهداف و فواید کار.....
۳۱	یک) کار، لذت بخش و سرگرم کننده.....
۳۲	دو) کار، زمینه ساز ارتباطات اجتماعی.....
۳۳	سه) کار، عامل اعتماد به نفس.....
۳۴	چهار) کار و استقلال اقتصادی.....
۳۴	پنج) کار، آمرزش و رستگاری.....
۳۵	شش) کار و شکوفایی اقتصادی.....
۳۵	هفت) فقر زدایی.....
۳۶	هشت) کار و تکامل عقل.....
۳۸	(۳) گونه‌های کسب و کار.....
۳۹	یک) کار متناسب با زمانه.....
۴۱	دو) کار هدفمند.....
۴۳	سه) شغل و محل زندگی.....
۴۵	چهار) اعتدال در کار و شغل.....

- ۴۷ پنج) اخلاص در کار
- ۴۸ شش) توجه به خدمت‌رسانی در محیط کار
- ۴۹ حاصل سخن
- ۵۱ ■ فصل دوم: آداب و فرهنگ کار
- ۵۳ در آمد
- ۵۴ (۱) شرایط کار صحیح
- ۵۵ (۲) آداب کار و تلاش
- ۵۵ (یک) توکل
- ۵۸ (دو) استعانت از خدا
- ۵۹ (سه) اخلاق نیک
- ۶۰ چهار) قناعت
- ۶۲ پنج) لذت کار کردن برای دیگران
- ۶۳ شش) مشورت در انتخاب کار صحیح
- ۶۴ هفت) همکاری و انجام کارهای گروهی
- ۶۹ هشت) توجه به وسایل لازم و زمان مناسب در کارها
- ۶۹ (۳) آداب کارفرمایی
- ۶۹ (یک) حقوق کارگر و کارفرما
- ۷۲ (دو) رعایت کرامت انسانی کارگر
- ۷۴ (سه) احترام به زیردستان
- ۷۵ چهار) آموزش به زیردستان
- ۷۵ پنج) تعیین دقیق دستمزد کارگر
- ۷۷ شش) انجام کار بر اساس قرارداد
- ۷۸ هفت) مشورت با زیردستان در محل کار
- ۷۹ هشت) عطوفت و مهربانی با کارگران
- ۸۱ نه) پذیرفتن عذر کارگران
- ۸۲ (۴) آداب تجارت (آداب خرید و فروش)
- ۸۴ (۵) احکام خرید و فروش
- ۸۶ (۶) پرهیز از خدعه و غش

۸۸		(۷) آداب ورود به بازار
۸۹		(۸) محیط زیست و کسب و کار
۹۰		(۹) معامله با اهل ذمه
۹۲		(۱۰) صحیح نبودن انجام کار حرام
۹۵		(۱۱) معامله با اهل کتاب
۹۶		(۱۲) اعتماد به بازار مسلمین
۹۷		(۱۳) احکام تجارت با مال یتیم
۹۹		حاصل سخن
۱۰۱		■ فصل سوم: شیوه‌های ارتقای فرهنگ کار مطلوب
۱۰۳		درآمد
۱۰۴		(۱) انجام کار با برنامه‌ریزی
۱۰۵		(۲) اعتدال و میانه‌روی در کار
۱۰۷		(۳) سحرخیزی در شروع فعالیت کاری
۱۰۹		(۴) تخصص‌مداری
۱۱۱		(۵) توجه به دانش‌افزایی در کار
۱۱۳		(۶) تعهد و الزامات کار
۱۱۵		(۷) توجه به حقوق و دستمزد کارگران
۱۱۵		(۸) پرداخت به‌موقع اجرت و دستمزد
۱۱۷		(۹) پرهیز از کارهای بیهوده
۱۱۸		(۱۰) استمرار در فعالیت
۱۱۹		(۱۱) توجه به وجدان کاری
۱۲۱		(۱۲) شناسایی و حذف کم‌کاران
۱۲۳		(۱۳) فراهم کردن فضایی آرام و مطلوب برای کار
۱۲۳		(۱۴) افزایش رضایت شغلی
۱۲۵		حاصل سخن
۱۲۶		فرجام سخن
۱۲۹		■ کتابنامه

دیا چہ

هیچ انسانی در این دنیا باطل و بیهوده آفریده نشده است. هر کس به این دنیا پا می‌نهد، از زمانی که خود را می‌شناسد و درمی‌یابد که کیست، فعالیت و تلاشش را آغاز می‌کند. کار مجموعه‌ای از فعالیت‌های روزانه انسان و یکی از عوامل سلامتی جسم و روح است و به صورت غیرمستقیم می‌تواند ضامن پیشگیری از بسیاری از بیماری‌های جسمی، روحی و اخلاقی باشد. به واسطه کار، بسیاری از استعدادهای نهفته انسان شکوفا می‌شود و افراد از طریق کار مهارت‌های خود را به معرض نمایش می‌گذارند و قوه خیال در آن‌ها به سمت تلاش و جهد می‌رود. انسان برای به دست آوردن غذا، برآوردن نیازهای روحی، عبادت و بسیاری از امور دیگر در دنیا دست به کوشش می‌زند و این تلاش و تکاپو تا زمانی که زنده است، ادامه دارد. در این جهان کارگردان خداست و کار توسط انسان انجام می‌پذیرد و هر چه تلاش وی کارگردان را بیشتر راضی کند، پسندیده‌تر است.

در آموزه‌های اسلامی یکی از رکن‌های مهم زندگی هر انسانی کار و تلاش است؛ تلاشی که سبب درآمدزایی و تمرکز قوه خیال است و مانع از انحرافات و مشغولیت‌های بی‌جهت در زندگی می‌شود. فرهنگ کار شیوه‌ای از زندگی است که نقش بنیادینی در جامعه دارد؛ زیرا کار عنصری تأثیرگذار در زندگی است و یکی از نیازهای مهم در

زندگی فرد تأمین معیشت از طریق کار است. البته تأمین معیشت تنها کاربرد و نقش کار نیست، بلکه کار مولد و عاملی است که انسان را به سوی اهداف و مسیر درست نیل می‌دهد. در این میان کار با واژگان مختلفی قرین شده است: شغل، راه کسب درآمد، سرگرمی، فعالیت و تلاش و بهترین تفریح. وجود این واژگان برای اشاره به کار به سبب وجود اهداف و امیال متفاوت در زندگی بشر است.

هر کس برای برآوردن نیاز و خواسته خود به کار می‌پردازد و کار بخشی از زندگی هر فرد است و تأثیرات متفاوتی را بر زندگی افراد می‌گذارد. از طرفی کار نقشی اجتماعی نیز دارد. کار هر فرد در جامعه بدنه اقتصادی را نیز فعال و پویا می‌کند و سبب استحکام زیربنای اقتصاد در کشور می‌شود؛ به عبارت دیگر کار هم در سطح فردی و هم در سطح اجتماعی تأثیر می‌گذارد.

تأثیر روانی و روحی کار نیز از موارد مهمی است که نباید از آن غافل شد. این تأثیرگذاری بیشتر در روایات نقل شده از معصومان علیهم‌السلام و آیاتی از قرآن کریم بیان شده است و وجود انبوه روایات، گواه ارزش و اهمیت این موضوع است. البته در روایات معصومان علیهم‌السلام و کلام خداوند متعال از دیگر جنبه‌ها نیز به موضوع کار و تلاش برای ارتزاق نگاه شده است؛ جنبه‌هایی چون کار و تأمین معیشت خانواده، عوامل اثرگذاری کار بر ابعاد مختلف زندگی، کار به عنوان مولد انرژی و تأمین کننده نیازها و محرک در نیل به اهداف.

همان طور که کار بر ابعاد مختلف روحی، روانی، فردی و اجتماعی انسان اثرگذار است، ملاک و معیاری هم در سنجش عملکرد انسان در جهان آخرت است. در کلامی از حضرت علی علیه‌السلام به لزوم تلاش و توجه به کار برای دنیا و آخرت اشاره شده است؛ ایشان می‌فرمایند:

كُنْ لِلدُّنْيَا كَأَنَّكَ تَعِيشُ أَبَدًا وَ كُنْ لِآخِرَتِكَ كَأَنَّكَ تَمُوتُ غَدًا؛^۱ آن چنان برای دنیا تلاش کن که گویی صدها سال خواهی زیست و آن چنان برای آخرت تلاش کن که گویی فردا از دنیا خواهی رفت.

شیوه و سبک زندگی ما انسان‌ها با موضوع کار و شغلان پیوند خورده است. بسیاری از ما برای تأمین نیازهایمان ساعت‌های زیادی از زندگی خود را صرف کار کردن می‌کنیم؛ به همین دلیل پرداختن به این موضوع از جایگاه بالا و اهمیت زیادی برخوردار است. پرداختن به موضوع کار به عنوان شیوه‌ای برای زندگی، مفهومی را با

۱. حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۲، ص ۵۳۵.

عنوان فرهنگ کار در پی دارد.

فرهنگ کار به مجموعه شیوه‌ها و شرایط کار مطلوب اشاره دارد که به ارتقای سطح اجتماع کمک می‌کند. این مفهوم با ابعاد مختلف تأثیرگذاری کار در زندگی هماهنگی و همخوانی دارد؛ چراکه اصطلاح «فرهنگ» نیز مجموعه اسلوب و شیوه و باورها را در ابعاد مختلف دنبال می‌کند. فرهنگ کار در جامعه کمتر تعریف شده و در زمینه کار بیشتر بر حقوق کار و کارگر و نحوه تعاملات کارفرما با کارگر پرداخته شده است.

سبک زندگی امام رضا^{علیه السلام} و رویکردها و بیانات ایشان در زمینه کار و فرهنگ کار مطالب آموزنده و قابل توجهی در بر دارد. روایات متعددی در همه زمینه‌های فردی، اجتماعی، حقوقی، روحی و اخلاقی از ایشان نقل شده است؛ از این رو برای نگارش این محتوا، از سبک زندگی و سیره امام رضا^{علیه السلام} بهره گرفته می‌شود.